

Can Pep Marí, un bell conjunt arquitectònic d'Arabí de Dalt. (Foto: Antoni Ferrer Abárzuza.)

Arabí

per Joan Marí Cardona

El text adjunt és la darrera entrega de Joan Marí Cardona per a la revista EIVISSA. El dia 18 del proppassat mes de gener es produïa el seu traspàs, a la residència Reina Sofia, de la qual fou director al llarg d'un quart de segle. Havia complit els setanta-sis anys el mes d'octubre, quan la malaltia ja havia deteriorat considerablement la seua salut i el seu ànim. El nostre canonge arxiver, incansable investigador i divulgador de la història de les Pitiüses a partir de 1235, fou president, durant devuit anys llargs, de l'Institut d'Estudis Eivissencs, però la seua participació en la junta de l'Institut, com a vocal, datava de l'inici de la represa, l'any 1971. Des del començament de la tercera època de la revista EIVISSA –la present–, ens va acompanyar en les tasques del Consell de Redacció amb una disponibilitat indefectible, i no només en l'aspecte estricte d'aportar el seu criteri i les seues propostes

al funcionament de la revista, sinó també en qüestions més accessòries i materials.

“Don Joan”, com tothom el coneixia, ha deixat un buit incommensurable entre els qui el tractarem i el tenguérem com amic, i, per descomptat, en l'àmbit de la historiografia d'Eivissa i Formentera, en el qual va exercir un mestratge rigorós, sense gelosies estèrils, amb una actitud absolutament despresa. S'obre, per tant, un temps de reflexió al voltant de la personalitat intel·lectual i humana de l'historiador, des de l'Institut d'Estudis Eivissencs i des d'aquesta revista, que, més que d'homenatge rutinari, que ofendria la seua memòria, serveixi per avançar en la conformació de la nostra identitat col·lectiva, a través del coneixement cada dia més sòlid i profund de l'obra històrica i divulgativa del canonge.

Alqueria d'Arabí

1235. L'alqueria d'Arabí era una de les trenta-dues grans hixendes que foren assignades a Xarc, després quartó de Santa Eulàlia o del Rei.

Des del segle XVI Arabí ja es configura com una comarca poblada per diverses famílies: Noguera, 1529; Colomar, 1541; Arabí, 1543 (Joan Colomar d'Arabí morí cap-

tiu a Alger, 1556); Colomar “Marc”, 1591; Planells, 1626; Roig “Llebre”, 1632; Arabí “Ginebró”, 1638; Guasc “Carabassó”, 1638; Verdura, 1645; Ferrer “Blanc”, 1647; Colomar “Hereu”, 1678; Joan “Pouet”, 1683; Torres, 1686; Roig “Petit”, 1694; Colomar “Marí”, 1700; Castelló, 1703; Joan “Felip”, 1707; Serra, 1727 / Guasc “Vidal”, 1730; Ferrer “Lloses”,

1749; Joan “Mateu”, 1749; Cardona “Figueretes”, 1752; Iern, 1757; Joan “Joana”, 1767; Joan “Blai”, “Arabí de Baix”, 1771.

Pla d'Arabí

Des de la primera part del segle XVIII es troba esmentat amb molta freqüència el pla o la plana d'Arabí, en relació amb diversos propietaris de cases i terres: Ma-

1707. Es menciona per dir que hi vivia Antoni Ferrer.

Fornet d'Arabí

Es menciona l'any 1797, quan hi tenien terres Joan Colomar "Aljub" i Miquel Noguera "Benet".

Creu d'Arabí

1764. Es troba menció de la Creueta d'Arabí, on vivia la família de Joan "Blai". Més endavant se solen anomenar indistintament la Creu i la Creueta.

1870. Vicent Torres "Carreró" Riera havia comprat a Francesc Ferrer "Plater" unes terres a la

els corsaris que desembarcaren a Mala Garba (cala Llonga) arribaren a Arabí fent molt de mal pertot. Hi foren tramesos dos-cents hòmens armats i el combat fou violentíssim, la nota diu que "espasa amb espasa". Foren morts uns vint-i-cinc turcs i els restants aconseguiren fugir i embarcar-se. Dels eivissencs morí un tal Llorenç Soldevila, carnisser; i també morí el cavall de Guillem Orvai.

Les notes dels propietaris d'Arabí són nombroses des del segle XVIII. Podem recordar-ne algunes. Miquel Joan de Vicent, de Ter-

els podria dir que a Arabí del segle XVIII, més que no els d'altres llocs, en inscriure les propietats, quasi sempre feien constar que pertanyien a la vénda d'Arabí. En són exemples Pere Guasc d'Antoni, Marià Guasc de Jaume, Pere Guasc de Joan "Novell", Antoni Guasc de Jaume, Antoni Joan de Nicolau i Salvador Colomar d'Andreu.

Torre d'Arabí

Comença a trobar-se mencionada el 1595, i des d'aleshores hi havia diversos cognoms de famílies, per la qual cosa es pot pensar que el nom

Des de la primera part del segle XVIII es troba esmentat amb molta freqüència el pla o la plana d'Arabí. (Foto: Revista EIVISSA.)

es donava a una rodalia: Colomar, 1595; Verdera, 1655; Marí, 1684; Guasc, 1701; Ramon, 1710; Ferrer, 1713; Maians, 1727; Castelló, 1747; Riera, 1753; Iern, 1771.

1620. Els milicians del quartó de Santa Eulàlia, que des del puig de Missa es dirigien a lluitar contra una gran desembarcada d'enemics que havien arribat a la Font Grossa, aleshores vénda de Peralta, passa-ren pel costat de la torre d'Arabí.

La torre, de la qual no fa molt encara es veien algunes restes, es trobava al costat de ponent del vell camí que anava de Santa Eulàlia a Sant Carles, just en haver deixat la Creueta d'Arabí.

1786. A la torre d'Arabí, de la vénda d'Arabí, vivien Joan Guasc, la seua muller Eulàlia Ferrer i tres fills.

1791. Un tal Pere Marí, de Sant Carles, tenia una casa i terres just devora la torre, confinant amb Joan / Ferrer "Lluquí" / Maians.

El mateix any, Pere Iern de Pere rebé establiment d'uns noranta tornalls de terra molt prop de la Torre d'Arabí. Confinava amb Ferrer / Colomar "Cap de

Puig" / Costa.

1794. Vicent Joan de Vicent posseïa per dret hereditari un tros de terra i hort a la Torre d'Arabí.

1797. Joan Marí d'Antoni "Rieró", de la Cala, posseïa uns cent seixanta tornalls de terra més avall de la dita torre, per establiment nou.

1910. Una hisenda anomenada la Torre d'Arabí era de Vicent Joan Ferrer, amb els confins Guasc / el camí general d'anar a Sant Carles / Joan / Ribes.

Vénda d'Arabí

La gran vénda era una de les quatre que foren assignades a la parròquia de Santa Eulàlia (1785). Confinava amb la de Peralta, la de Sant Carles i la de l'Església, també assignada a Santa Eulàlia.

La vénda parroquial d'Arabí tengué cinquanta-una cases (1785), quaranta-sis (1805) i cinquanta-set (1843). Cal notar que aquest darrer any ja apareix la vénda de Cals Novells, a Santa Eulàlia, les famílies de la qual foren preses, en gran part, de la d'Arabí.

Prat d'Arabí

1797. Per establiment nou, Bartomeu Marí de Bartomeu "Gat" posseïa uns tretze tornalls de del Prat de la vénda d'Arabí, confinants amb propietaris Guasc.

1874. Una porció de terra de Cala Pada es coneixia com el Prat d'Arabí, i era de Cosme Joan Ferrer, per donació paterna. Confins: Marí "Casetes" / Joan / Ripoll.

Puig d'Arabí

1881. El nom de Can Pep del Puig d'Arabí es donava a una casa, terres, arbres i bosc; confinava amb Marí "Marge" / Guasc / Noguera / Joan "Macià". Era de Josep Torres Guasc, per mort del seu pare, uns vint-i-cinc anys abans de l'esmentat 1881.

Torrent d'Arabí

1706. Hi posseïa uns vint tornalls de terra Antoni Tur d'Antoni "Fluixà", per descendència paterna. Confins: Guasc "de na Mossosna" i Cardona.

1794. Pere Cardona d'Antoni hi tenia terres, que confinaven amb Noguera / Guasc / Tur "Fluixà". ■